

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research Method) เป็นการสำรวจรูปแบบกระบวนการดำเนินงานในการประกันคุณภาพในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ เกี่ยวกับการดำเนินการในการประกันคุณภาพในสถาบันอุดมศึกษา และเสนอแนะแนวทางในการดำเนินงานการประกันคุณภาพในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้วิจัยนำเสนอสาระการดำเนินการวิจัย ตามลำดับ ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากประชากร 2 กลุ่ม คือ

1. ประชากรตอบแบบสำรวจ ได้แก่ ผู้อำนวยการกองบริการการศึกษา หรือ เจ้าหน้าที่ประสานงานที่เกี่ยวข้อง ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่จำกัดรับ จำนวน 17 แห่ง โดยได้รับแบบสำรวจคืนกลับมา จำนวน 11 แห่ง ดังนี้

1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
4. มหาวิทยาลัยสารคาม
5. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
6. มหาวิทยาลัยศิลปากร
7. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
8. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
9. มหาวิทยาลัยแม่โจ้
10. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าลาดกระบัง
11. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

2. ประชากรสัมภาระณผู้บริหารระดับสูง ได้แก่ อธิการบดี รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ และผู้ช่วยอธิการบดี ผู้อำนวยการฝ่ายกิจการวิชาการ ผู้อำนวยการกองบริการการศึกษาสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย รวม 17 สถาบัน ได้รับอนุญาตให้ศึกษาวิจัย จำนวน 16 แห่ง ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงได้ศึกษาจากประชากรผู้บริหารทั้งหมดจาก 16 สถาบัน ดังนี้

1. ผู้อำนวยการฝ่ายกิจการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. อธิการบดี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
4. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
5. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
6. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยนเรศวร
7. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยบูรพา
8. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
9. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหิดล
10. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
11. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
12. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
13. ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
14. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
15. ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าลาดกระบัง
16. ผู้อำนวยการกองบริการการศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

กลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 2 กลุ่มดังนี้คือ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มตัวอย่างผู้บริหาร ได้แก่ รองอธิการบดี คณบดี รองคณบดี หัวหน้าภาควิชา และผู้อำนวยการ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่จำกัด สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

กลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวอย่างอาจารย์ ได้แก่ อาจารย์ประจำ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่จำกัดรับ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

1. เจาะจงสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ที่มีการดำเนินการประกันคุณภาพตามนโยบายทบวงมหาวิทยาลัย โดยได้ข้อมูลจากการสำรวจและเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนครบ 4 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ สาขาวิชา

สังคมศาสตร์และสาขาวิชามนุษยศาสตร์ ประกอบด้วยทุกคณะวิชา ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจาก 1 ใน 3 ของ 16 แห่ง จึงได้กลุ่มตัวอย่าง 6 สถาบัน จำนวน 86 คณะวิชา และเจาะจงให้มีครบทุกภูมิภาคซึ่งได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยที่เลือกได้คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

2. สุ่มตัวอย่างผู้บริหารและอาจารย์เพื่อตอบแบบสอบถามตามคณะวิชา จำนวน 86 คณะวิชา โดยแบ่งเป็นคณะวิชาละ 4 คน รวมผู้บริหารและอาจารย์จำนวนทั้งหมด 344 คน โดยแยกเป็น ผู้บริหารคณะวิชาละ 2 คน และอาจารย์คณะวิชาละ 2 คน จำนวน 172 คน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารและอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ลำดับที่	สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ	จำนวนแบบสอบถามที่ส่งไป		รวม
		ผู้บริหาร	อาจารย์	
1.	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	36	36	72
2.	มหาวิทยาลัยมหิดล	24	24	48
3.	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	20	20	40
4.	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	32	32	64
5.	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	32	32	64
6.	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	28	28	56
	รวม	172	172	344

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสำรวจ เป็นแบบสำรวจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้สำหรับการสำรวจข้อมูลดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย โดยการศึกษาจากนโยบายและแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2539 เอกสารรายงานการประชุมสัมมนาที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา งานวิจัย ตำรา แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา วิทยานิพนธ์ และเอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่ให้ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา แล้วนำมาสร้างเป็นแบบสำรวจ

2. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยรวบรวมข้อมูลจาก ข้อ 1 และข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจมาสร้างแบบสัมภาษณ์ และผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารได้กำหนดประเด็นสัมภาษณ์เกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพในสถาบันอุดมศึกษา ดังต่อไปนี้

- 2.1 ปรัชญาและนโยบายของมหาวิทยาลัยในการดำเนินการประกันคุณภาพ
- 2.2 การวางแผนและการสร้างกลไกภายในสถาบัน ตลอดจนบทบาทในการจัดการคุณภาพการศึกษาในสถาบัน
- 2.3 การวางแผนติดตามหรือประเมินผลเกี่ยวกับกิจกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา
- 2.4 การกำหนดบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสถาบันควรมีลักษณะอย่างไร
- 2.5 ปัญหาและอุปสรรค
- 2.6 ข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาในสถาบัน

3. แบบสอบถามสำหรับผู้บริหาร และอาจารย์ มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

3.1 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามจากผลของการสัมภาษณ์ ข้อ 2.1 - 2.4 คีชีชานโยบายและแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2539 ของทบวงมหาวิทยาลัย เอกสารบทความ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพ เช่น ด้านนิสิตนักศึกษา ด้านอาจารย์ ด้านหลักสูตร ด้านห้องสมุดและทรัพยากรการเรียนรู้ ด้านการวิจัย และด้านการบริการวิชาการ

3.2 นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการพิจารณา ตรวจสอบแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ซึ่งคณะผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิติรัตน์ บุญนุช รองคณบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร. วราภรณ์ บวรศิริ หัวหน้าภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. รองศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูย์ สิ้นลารัตน์ อาจารย์ประจำภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. อาจารย์ ดร. อมรวิชัย นาครทรรพ อาจารย์ประจำภาควิชาสัตวศาสตร์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. อาจารย์ ดร. พันธุ์ศักดิ์ พลสารัมย์ อาจารย์ประจำภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.3 นำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ มาพิจารณาแก้ไขร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาจนได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้ว จึงนำไปทดลองใช้กับผู้บริหารและอาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 20 คน เพื่อหาความเที่ยง (Reliability) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา = 0.96 ซึ่งแบบสอบถามที่ได้มี 2 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 เป็นแบบสอบถามสำหรับผู้บริหาร และ ฉบับที่ 2 เป็นแบบสอบถามสำหรับ
อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ซึ่งประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อความคิดเห็นต่อกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาในสถาบัน
อุดมศึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลจากแบบสำรวจ ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากกองบริการการศึกษาใน
สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

2. การรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ได้ดำเนินการ ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ อธิการบดี รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ และ
ผู้ช่วยอธิการบดี ผู้อำนวยการฝ่ายกิจการวิชาการ ผู้อำนวยการกองบริการการศึกษา ด้วยตนเอง

3. การรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ได้ดำเนินการดังนี้

3.1 รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร และอาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ
สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย โดยวิธีส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังหัวหน้างานบริการการศึกษาทุกคณะ
ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามและส่งกลับทางไปรษณีย์ ส่วนสถาบันอื่น ๆ
ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือกับเลขานุการคณะบดี เลขานุการคณะ หน่วยงานทะเบียน ในแต่ละสถาบันอุดมศึกษา
ช่วยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ โดยได้ส่งแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 344 ชุด และได้รับแบบสอบถามที่
สมบูรณ์กลับคืนมา 266 ชุด คิดเป็นร้อยละ 65.2 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

ลำดับที่	สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ	จำนวนแบบสอบถามที่ส่งคืนมา				รวม	ร้อยละ
		ผู้บริหาร	ร้อยละ	อาจารย์	ร้อยละ		
1	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	23	63.88	20	55.55	43	59.72
2	มหาวิทยาลัยมหิดล	17	70.83	17	70.83	35	72.92
3	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	9	45.00	16	80.00	25	62.50
4	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	26	81.25	27	84.38	53	82.87
5	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	20	62.50	22	68.75	42	65.62
6	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	14	50.00	15	53.57	29	51.78
	รวม	109	63.37	117	68.02	266	77.33

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัย ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจและการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจใช้วิธีการวิเคราะห์ โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละของผลการดำเนินการ การประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และนำเสนอในรูปแบบตาราง และความเรียง

2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูง ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดย วิเคราะห์เนื้อหา และเสนอในรูปแบบของความเรียง

3. ข้อมูลจากแบบสอบถาม ได้วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/FW (Statistical Package for the Social Sciences for Windows) ดังนี้

3.1 ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบคำอธิบาย

3.2 ข้อมูลความคิดเห็นต่อกระบวนการประกันคุณภาพ ในสถาบันอุดมศึกษา วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของอาจารย์ต่อกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษา ระหว่างผู้บริหาร กับอาจารย์ ด้วยการทดสอบค่า t (t - test) ได้นำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบคำอธิบาย โดยการกำหนดค่าน้ำหนักของคะแนน จากคำตอบมาตรฐาน ส่วนประมาณค่าเป็น 5 ระดับ การแปลความหมายของระดับค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์การแปลค่าของ ประคอง กรรณสูตร (2528) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.50 - 5.00	หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.50 - 4.49	หมายถึง เห็นด้วยมาก
ค่าเฉลี่ย	2.50 - 3.49	หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.50 - 2.49	หมายถึง เห็นด้วยน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.49	หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด